

Jak žije Krtek

Michal Skalka

V lednu roku 2014 byl vrchlabský Krtek ředitelem Správy Krkonošského národního parku Janem Hřebačkou otevřen (skutečně t'al nožem do marcipánového krtka obecného), architektem Petrem

Krtek (Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání), i když na to zvenku nevypadá, nabízí celou řadu možností, jak jej využít. Lze v něm připravit spoustu zajímavých programů pro nejrůznější cílové skupiny. Přednáškový sál je vybavený výtečným dataprojektorem, plátnem velikosti menšího pokoje a jeho akustické vlastnosti jsou prostě skvělé. Od října do dubna, každý čtvrtek od 18 hodin do něj lákáme širokou veřejnost na přednášky a filmy. Mezi přednášejícími se objevily takové osobnosti, jako ředitelé zoologických zahrad v Praze a Dvoře Králové Miroslav Bobek a Přemysl Rabas, exministr životního prostředí Martin Bursík a další. Návštěvníci viděli skvělé snímky – *divoČINY* Honzy Svatoše nebo *Vičie hory* Erika Baláže. S promítáním myslíme i na menší. Třeba před Vánocemi jsme nabídli oblíbený film *Krakonoš a lyžníci* a na konci pololetí *Jak dostat tatínka do polepšovny*. Také drama *Vičí bouda* na velkém plátně sklídilo zasloužený úspěch a diváci po ponurém snímku jen neradi opouštěli útulného Krtka a odcházeli do sychravé noci.

Každý druhý měsíc v zimě připravujeme přednášku k výstavě v malé krtčí galerii. Prvním, kdo se zhostil tohoto úkolu ožívování Krtka, byl mladý biolog a fotograf Petr Juračka se svojí mikro-fotografií z elektronového mikroskopu, následoval speleolog Radko Tásler, trutnovský fotograf Ctibor Košťál nebo Jiřina Mužíková s emotivními snímky z venkova v Malawi.

Krtek se však stavěl hlavně pro děti a studenty. I když je učebna vybavena autorským variabilním nábytkem, alternujeme pohodlnými podsedáky. Na rozdíl od poněkud upjaté atmosféry ve školních lavicích vládne v krtčí učebně atmosféra doslova ležerní. Součástí učebny je i malá laboratoř s mikroskopy,

stereolupami a technikou, pomocí které je možné sbírat různá data v terénu a následně je vyhodnocovat u počítače. Lze tak třeba ukázat, že oloupané jablko vysychá rychleji, než neoloupané, že klíčící semínka spotřebovávají kyslík a produkují oxid uhličitý, že voda v rašeliništích je kyselá víc než voda dešťová atd. Mladí badatelé se prostě mohou vyřádit.

Zvláštním místem je garáž. Je určena k tomu, aby návštěvníci Krtka mohli opustit pohodlí svého automobilu a přejít do Krtka suchou nohou. Vypadá to sice jako rozmařilost, ale vězte, že vozičkáři tuto možnost využívají oprávněně. V garáži je ale dost místa na další akce, při kterých je třeba mít přístup přímo do klášterní zahrady (tradiční *Tma přede mnou aneb Dotkněme se Krkonoš*) nebo se

Hájkem oživen (první veřejnou exkurzí po krtčím okolí a jeho útrobách) a teď se tým lidí z pracoviště ekologické výchovy snaží, aby nám Krtek žil (tedy aby do něj chodili lidi a užívali si naše programy).

u nich sejde hodně lidí najednou (*Dny pro Tibet*). Proběhla tady také znamenitá výstava abstraktních plastik vrchlabského architekta Miloslava Říhy, dvě módní přehlídky a adventní koncert barokní hudby.

Všechny programy, které připravují lektori pracoviště ekologické výchovy, mají společné jedno – více či méně z nich musí být cítit vazba na Krkonošský národní park. Mnoho ekologicky zaměřených organizací se zabývá takovými tématy, jako je globální oteplování, recyklace odpadů, ekologické zemědělství, pomoc třetímu světu atd. Nepopírám, že to jsou důležitá témata, ale nemají-li nějaký vztah ke Krkonošům, věnujeme se jim spíše okrajově. Nejbližší takovou institucí je Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory (SEVER)

Klára Máslová s účastníky programu pro nevidomé i vidoucí *Tma přede mnou*. Fota: Kamila Antoňová

v Horním Maršově. Není bez zajímavosti, že se střediskem SEVER dlouhodobě spolupracujeme, takže si příliš nekonkurujeme. I v poměrně malých Krkonoších je dost místa pro oba ekotýmy a jejich smysluplnou práci.

Programy v Krtku nabízené jsou tedy o Krkonoších. O tom, z čeho jsou vytvarovány, co na nich roste, létá i běhá. Programy využívají obnovené klášterní zahrady, která je hned vedle Krtka (je jasné, že Krtek do zahrady patří, navzdory tomu, co tvrdí zapšklí zahrádkáři). Na zahradě je menší sbírka krkonošských hornin, které se využívají v *Geoprogramu*. Dále je zde sad se zajímavou sbírkou krajových odrůd ovocných stromů. Pokud tedy v *Pomoprogramu* loupeme jablko a měříme, jak moc odpaňuje vody proti jablku neoloupanému, jde o odrůdu, která se v Krkonoších pěstuje už několik století. Oblíbeným je tzv. rastrový záhon krkonošských bylin. Na jednom z nich je sbírka bylinek používaných v krkonošské kuchyni a lékárně. Ta bývala v augustiniánském klášteře a prodej léků (bez příspěvků zdravotních pojišťoven) už tenkrát zajišťoval zajímavý přísun peněz do klášterní pokladny. Mezi kuchyňskými bylinkami najde bystrý odborník na aplikovanou botaniku třeba mátu a libeček. V tzv. *Botanoprogramu* se z máty vyrábí lahodný a osvěžující čaj a z libečku, v Krkonoších známém pod názvem vopich, se

vyrábí znamenitá pomazánka. Důrazně upozorňuji, že je nutné svěřit se do péče odborné/ho a zkušené/ho lektorky/a. Jen tak je zaručeno, že zájemce o zdravý čaj jej nepřipraví z nějakého jedovatého býlí. Během *Hydroprogramu* se dítě seznámí s drobnými organismy z nedalekého rybníka.

Programy nemohou být frontálním útokem na žáky, jak se někdy v ekovýchově říká nudným neakčním přednáškám s bídými obrázky, kdy dítě musí sedět a způsobilně poslouchat. Naši lektori jsou dostatečně zkušení a kreativní – při programech se osahávají kůže krkonošských savců, odlévají jelení a prasečí stopy do sádky, porovnávají parohy jelenů s rohem čerta a krávy, luští křížovky, hraje krkonošské pexeso atd. atd. Dokonce v rámci projektu *Comenius viridis* vznikla malá *Klášterní hledačka* (quest), při které hráči musí najít v okolí Krtka odpovědi na deset otázek a doplnit je do tajenky. V květnu 2015 proběhne v Krtku dvacátý ročník krajského kola Ekologické olympiády. Jejím hlavním tématem je geologie a geomorfologie, a je tedy jasné, že zde budou hrát prím Krkonoše, jevištěm bude Krtek a pomůckami budou jeho programy.

Cílem všech programů, které lektori ekovýchovy vymýšlejí a pak zajišťují pro školní skupiny i rodiny s dětmi, je, aby účastníci věděli, co vedlo naše předchůdce k tomu, že v roce

1963 založili Krkonošský národní park, co jej nejvíce ohrožuje a co mohou udělat pro to, aby KRNAP byl i nadále.

Už nyní jsou aktivity logicky propojovány s klášterní zahradou. Doufáme, že se v dohledné době dočkáme i obnovy expozice v Krkonošském muzeu (nyní *Kámen a živoť*), tedy v přilehlém augustiniánském klášteře. Celý trojúhelník Krtek – klášterní zahrada a zámecký park – muzeum vytvoří zajímavou příležitost pro školní skupiny a rodiny se zvědavými dětmi, kde budou moci strávit příjemný den, něco zažít, dozvědět se a pobavit se. Když se rodiny s dětmi naučily chodit na celý den do meganákupních center, naučí se chodit i do Krtka a okolí.

Aby Krtek žil (a nechcipl, jak pravil jeho duchovní otec), je třeba ho neustále živit dalšími nápady a akcemi. S Krtkem jsou úzce spojeny aktivity v rámci projektu *Comenius viridis*, ve kterém vzniklo osm již zmíněných zvláštních programů pro školy, nebo s projektem *Na vlastní oči, na vlastní uši*. Ten je zaměřený na mikroskopování a pozorování malých objektů – izidiemi lišejníků počínaje, blechou z krtčího kožichu konče. Samotné projekty a programy však k oživení nestačí. K tomu je potřeba tým vynalézavých a obětavých lektorů, které nyní máme. Za jejich práci, a tedy i život Krtka, jim patří velký dík.

Multifunkční prostor Krtka se využívá jako učebna, klubovna, malý konferenční sál a jako laboratoř. (Programy na obrázcích vedou Klára Máslová a Jitka Vavrušková)

